

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI
SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. ION BUZAȘI**

**DOCTORAND:
DIANA - ELENA TOCACIU**

ALBA IULIA

2012

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI
SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE**

**UMANISMUL OPEREI LUI
ION AGÂRBICEANU**

– Rezumat –

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. ION BUZAȘI**

**DOCTORAND:
DIANA – ELENA TOCACIU**

**ALBA IULIA
2012**

CUPRINS

ARGUMENT	5
I. Umanismul românesc	10
1.1 Coordonate ale umanismului românesc	10
1.2 Accepțiile umanismului la Ion Agârbiceanu	20
1.3 Condiția tragică a omului în opera agârbiceană	27
II. Umanism și dramă sufletească în povestiri	30
2.1 <i>Umiliți și obidiți</i>	30
2.2 Evocarea realităților satului transilvănean	46
2.3 <i>Povestiri regăsite</i>	50
III. Dimensiunea umanistă a romanelor	53
3.1 Imaginea satului ardelean	53
3.2 Omul în fața destinului	63
3.3 O lume de datini și tradiții	66
IV. Valori creștine în scrierile lui Ion Agârbiceanu	86
4.1 <i>Din viața preoțească</i>	86
4.2 <i>Meditații creștine</i>	103
4.3 Chipul preotului în opera părintelui Agârbiceanu	109
V. Pledoarii umaniste în publicistică	117
5.1 Ion Agârbiceanu, slujitor al Astei	117
5.2 Conferințe populare în cadrul secțiilor „Astrei”	121
5.3 Gând creștin	128
VI. Ion Agârbiceanu și lumea copilăriei	142
6.1 Locul lui Agârbiceanu în literatura română pentru copii	142
6.2 <i>File din cartea naturii</i>	145
6.3 <i>Din copilărie. Chipuri și povestiri</i>	149

VII. Ion Agârbiceanu – poet al naturii	153
7.1 Natura, leagăn al formației umaniste	153
7.2 Interferențe Agârbiceanu – Sadoveanu	157
7.3 Natura, element constructiv al firii umane	166
VIII. Blajul în evocările lui Ion Agârbiceanu	174
8.1 Omagiu Școlilor Blajului	174
8.2 <i>Licean... odinioară</i> – formarea intelectualității ardeleni	182
8.3 Evocator al cărturarilor blăjeni	195
CONCLUZII	199
BIBLIOGRAFIE	202
ANEXE	226

UMANISMUL OPEREI LUI

ION AGÂRBICEANU

– Rezumat –

Termenii cheie ai cercetării: umanism, Ion Agârbiceanu, dramă sufletească, satul ardelean, destin, meditații creștine, chipul preotului, conferințe populare, copilăria, natura, școlile Blajului, cărturari blăjeni.

Lucrarea de față, *Umanismul operei lui Ion Agârbiceanu*, structurată pe opt capitole, având la bază o documentare bogată, realizează o interpretare analitică ce pătrunde în miezul creației lui Ion Agârbiceanu. Am avut în vedere detașarea, din scrierile lui Ion Agârbiceanu, a viziunii umaniste, de esență creștină. Cercetarea noastră urmărește, cu precădere, acest aspect al operei sale, dar care, e adevărat, reprezintă o direcție privilegiată, firul conductor al viziunii lui literare. Identificarea filonului umanist din opera lui Ion Agârbiceanu, în profunzimea și specificul său, va fi aportul nostru în valorificarea unei opere pe cât de întinse, pe atât de dense, operă care ar merita o investigație mult mai largă.

Universul cultural-artistic al scriitorului ardelean Ion Agârbiceanu este caracterizat printr-o atitudine umanist-creștină, componenta umanistă fiind coordonata fundamentală a operei sale. O abordare a operei literare a lui Ion Agârbiceanu, din perspectiva umanismului, credem că ar putea deschide noi piste de lectură și îl readuce pe autorul *Arhanghelilor* în atenția noilor generații de cititori.

Deși scriitorului i-au fost recunoscute calitățile de prozator, opera sa nu a fost întotdeauna apreciată la justa ei valoare, continuând, cu toate acestea, să reprezinte o parte indestructibilă din patrimoniul culturii române. Nu am intenționat redarea tuturor aspectelor sau epuizarea subiectului, ci ne-am restrâns la evidențierea trăsăturilor relevante, care au contribuit, în mod hotărâtor, la conturarea umanismului operei agârbiciene.

Prin volumele sale de schițe și nuvele – *De la țară* (1905), *Două iubiri* (1910), *În întuneric* (1910) – dar și prin romanul *Arhanghelii* (1914), se observă aportul scriitorului la impunerea și consolidarea realismului rural românesc, la conturarea însușirilor acestei

maniere de a zugrăvi lumea. În *Literatura Transilvaniei*¹, Ion Breazu integrează personalitatea creatorului în tradiția realismului românesc, dar subliniază umanismul operei, ca fiind coordonata fundamentală a acesteia. Creația literară a lui Ion Agârbiceanu este marcată de universul unei zone geografice specifice, a Câmpiei ardelenne, a Munților Apuseni, a regiunilor din jurul Sibiului, evocând atât de tulburător peisajul geografic, dar și existența zbuciumată a locuitorilor².

În abordarea pe care am efectuat-o, fiecare capitol este dedicat unui aspect important al operei lui Ion Agârbiceanu: povestiri, romane, scrieri religioase, publicistică, literatură pentru copii.

Capitolul întâi, *Umanismul românesc*, are în vedere evidențierea unor trăsături specifice ale umanismului, ca puncte de sprijin în reliefarea acestui aspect pe care-l considerăm esențial în opera lui Agârbiceanu. Credem că este importantă descifrarea sensurilor umane ale acestor scrieri, pentru a înțelege universul literar conturat de scriitor.

În cel de-al doilea capitolul, *Umanism și dramă sufletească în povestiri*, am insistat pe evidențierea substanței umane a prozei agârbiciene, întrucât autorul realizează, prin creație, o observare directă a existenței umane, fiind convins că „oamenii mari sunt cele mai splendide revelații ale lui Dumnezeu”³. În cea mai mare parte a prozei sale de inspirație rurală, prozatorul creează imaginea vastă a satului, ca loc al unei vieți chinuitoare, foarte greu de suportat, în care suferința cumplită este prezentată în diferite ipostaze: durerea unei femei ce-și pierde, pe rând, soțul și copiii (*Fefelega*); destinul tragic al lui Vasile Mârza, care își găsește moartea căzând într-o prăpastie, în încercarea de a găsi aur (*Vâlva - băilor*); jalea altei femei sărace de a-și vedea murind, în timpul iernii geroase, vitele, fiindcă banca nu-i împrumută bani să cumpere fân (*Iarnă grea*). Întâmplările nu sunt neobișnuite, dar, din prezentarea lor, Agârbiceanu a izbutit să închege un tablou autentic al satului ardelean.

Capitolul al treilea, *Dimensiunea umanistă a romanelor*, surprinde adevărate lecții de etică pe care Agârbiceanu le-a transmis, prin scrierile sale: *Arhanghelii*, *Legea trupului*, *Legea minții*, *Strigoii*, *Stana*, *Dolor*, *Biruința*. În romanul *Arhanghelii*, de exemplu, scriitorul de la Cenade ilustrează fenomenul de degradare morală pe care îl trăiesc personajele în urma unor situații de viață dramatice. După cum însuși declară, prin crearea personajului Iosif Rodean, Agârbiceanu a avut în vedere abaterile de la normele religioase,

¹ Ion Breazu, *Literatura Transilvaniei*, București, Editura Casa Școalelor, 1944.

² Vezi Mircea Zăciu, *Ion Agârbiceanu*, București, Editura Minerva, Seria Universitas, 1972, p. 15.

³ Ion Agârbiceanu, *În fața morții...*, în volumul *Meditație în septembrie*. Publicistică literară. Ediție îngrijită de Aurel Sasu. Cuvânt înainte de Mircea Zăciu, Cluj, Editura Dacia, 1971, p. 25.

fărădelegile săvârșite de acesta, cu scopul de a atrage atenția asupra lor, de a le corecta, de a le înlătura definitiv. Scrisul lui Agârbiceanu privilegiază ilustrarea, pe de o parte, a aspectelor arhaice românești, a tradițiilor și cutumelor populare, iar, pe de altă parte, a pătrunderii, oarecum forțate, în mediul sătesc al civilizației orășenești, a industriei care încearcă să distrugă modul de viață ancestral; este, așadar, un scris „*performând în direcțiile arhaismului și etnicismului național, al unei tradiții protectoare, urmărind să se desolidarizeze de aspectele combinate ale existenței, precum: războiul, civilizația industrială și îndepărtarea ființei umane de propria moștenire ancestrală, biologică și ereditară*”⁴.

Capitolul al patrulea, *Valori creștine în scrierile lui Ion Agârbiceanu*, conturează preocuparea scriitorului pentru cazurile de conștiință ale personajelor sau pentru aspectele morale ale vieții lor. Vom face, aici, o trecere în revistă a scrierilor creștine ale scriitorului, în încercarea de a observa viziunea creștină a acestuia și atitudinea sa față de umanitate, care se poate defini prin respect și dragoste la adresa semenilor, indiferent de condiția lor socială. Ion Buzași consideră că, în literatura română de la începutul secolului al XX-lea, Ion Agârbiceanu este, alături de Gala Galaction, „*un slujitor al altarului și un preot-scriitor*”⁵. Spiritul de puritate moral-creștină al scriitorului poate fi surprins, mai ales, în scrierile care ilustrează viețile sfinților: *Schițe din viața preoțească* (1916), *Luncușoara în Paresemi* (1920), *Pustnicul și ucenicul său* (1938), *Din pildele Domnului* (1939), *Despre minuni* (1939), *Meditații. Fața de lumină a creștinismului* (1941), *Preotul și familia preoțească. Rostul lor etnic în satul românesc* (1942), *Familia creștină* (1947), *Cartea legendelor* (1996).

Capitolul al cincilea, *Pledoarii umaniste în publicistică*, prezintă activitatea de militant a scriitorului pentru cauza culturii și a literaturii naționale. Agârbiceanu ține numeroase conferințe în cadrul secțiilor Astrei, colaborează la Biblioteca Poporală a Asociațiunii Astra, publicând mai multe broșuri, este preocupat să realizeze pentru credincioșii săi o operă artistică prin care să îndemne la respectarea dogmelor religiei creștine. Părintele Agârbiceanu se îngrijește de editarea unor cărți de învățătură creștină, apărute sub egida Bibliotecii Poporale AGRU. În conferințele lui Ion Agârbiceanu, putem distinge următoarele motive umaniste: afirmarea demnității umane, ideea slujirii patriei sau elogiul culturii.

⁴ Mircea Popa, *Ion Agârbiceanu – povestitorul*, în volumul Ion Agârbiceanu, *Povestiri regăsite*, Ediție îngrijită și prefață de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011, p. 8.

⁵ Ion Buzași, *Prefață* la volumul Ion Agârbiceanu, *Schițe din viața preoțească*. Ediție de Anton Rus, Iulian Bobe. Prefață de Ion Buzași, Blaj, Editura Buna Vestire, 2005, p. 5.

În capitolul al șaselea, *Ion Agârbiceanu și lumea copilăriei*, am pus accent pe creațiile în care prozatorul surprinde universul din jur, farmecul naturii și micile viețuitoare. Minunățiile naturii sunt privite prin ochii și cu sensibilitatea copiilor, în care descoperim duioșia și căldura sufletească a autorului. Prin povestirile din volumul *File din cartea naturii* (1959), Ion Agârbiceanu se adresează, în primul rând, copiilor. Tinerii cititori au ocazia de a cunoaște o gamă largă de tablouri ale unei lumi emoționante: lumea copiilor din satul ardelean de după primul război mondial. Povestirile pe tema copilăriei ilustrează, însă, uneori, un univers zugrăvit în culori triste, sumbre, posomorâte, cum sunt *Fefelega și Întâiul drum*.

Capitolul al șaptelea, *Ion Agârbiceanu – poet al naturii*, vizează talentul descriptiv al scriitorului de la Cenade, admirația lui nețărmurită pentru natură, aceasta constituind cadrul în care Agârbiceanu descoperă minunile universului. Atenția noastră s-a îndreptat spre felul în care prozatorul a reușit, cu măiestrie și talent, să redea fidel particularitățile acesteia. Spațiul infinit al naturii devine, după cum bine observă Mircea Popa, un personaj autonom în scrierile agârbiciene, cu o existență și o dezvoltare independente de cele ale indivizilor. Subscriem, de altfel, ideii lui Mircea Popa, în viziunea căruia volumele *Ceasuri de seară* (1921), *Amintirile* (1940), *Din munți și din câmpii* (1957), *Din pragul mării treceri* (1979), *Cartea legendelor* (1996), *File din cartea naturii* (1959) alcătuiesc împreună „o mare «Carte a Naturii», dedicată evocării și celebrării pământului românesc”⁶. Scrierile prozatorului de la Cenade sunt strâns legate de copilăria fericită pe care a petrecut-o în mijlocul naturii. În acest sens, scriitorul însuși afirmă că „întâiele impresii pe care le varsă natura în sufletul virgin al copilului, prin toate simțurile, sunt cele mai puternice și mai statornice”⁷.

În cel de-al optulea capitol, *Blajul în evocările lui Ion Agârbiceanu*, am insistat pe evidențierea rolului școlilor Blajului în formarea scriitorului. Ion Agârbiceanu, elev al liceului din Blaj, în perioada 1892-1900, a evocat cu afecțiune și recunoștință școlile care i-au călăuzit pașii în viață. Acest capitol ne oferă, deci, un prilej de survolare a amintirilor presărate de autor de-a lungul operei sale, referitor la anii tinereții studioase.

Lucrarea noastră se încheie cu *Concluzii, Bibliografia* aferentă cercetării și *Addenda*.

⁶ Mircea Popa, *Introducere în opera lui Ion Agârbiceanu*, București, Editura Minerva, 1982, p. 367.

⁷ I. Agârbiceanu, *Cuvânt înainte* la volumul *Din copilărie. Chipuri și povestiri*, București, Editura Tineretului, 1956, p. 5.

Această teză reprezintă, aşadar, un demers analitic în opera a lui Ion Agârbiceanu, operă prezentată sub o varietate de ipostaze. Deşi am utilizat instrumente de lucru şi metode de abordare diverse, cercetarea noastră se bazează, în principal, pe analize de text şi comentarii ce ajută la o receptare adecvată şi relevantă a operei agârbiciene. Bibliografia de specialitate însoţeşte întotdeauna observaţiile noastre critice.

Credem că potrivirea dintre om şi operă, în cazul scriitorului Ion Agârbiceanu, la fel ca potrivirea dintre om şi peisajul în care s-a născut şi s-a format este desăvârşită. El a purtat în suflet, încă din copilărie, satul natal, cu văi şi coline, cu păduri, cu râuri liniştit. La toate acestea, putem adăuga educaţia primită în familie şi şcoală, pentru a înţelege timbrul particular al scrisului lui Ion Agârbiceanu, talentul de povestitor, precum şi trăsăturile sale umane. Autorul însuşi lasă o mărturie elocventă în acest sens: „*Ceea ce mi-a pătruns adânc în suflet din aceşti ani ai primei copilării, din păscutul oilor la marginea pădurii sau în pădure, a fost mireasma câmpului, a codrului, colorile cerului, ale luncii cu florile, bătaia şi cântecele vântului în văzduh sau în pădure, cântecul apelor, a pâraielor în topitul zăpezilor*”⁸.

Opera tratată în lucrarea de faţă îşi păstrează o direcţie fundamentală, realismul, fiind impregnată de o certă atitudine umanistă. Putem afirma cu tărie că textele lui Agârbiceanu sunt pătrunse de o adâncă umanitate: „*Ca şi marii lui contemporani, Agârbiceanu a tins spre ţelurile majore ale artei şi chiar dacă nu le-a putut atinge întotdeauna, opera lui mărturiseşte un efort creator de autentică vibraţie, emoţionant şi simplu, adânc umanist în ţesătura sa cea mai intimă. Ceea ce face ca experienţa lui să rămână activă, căci din ea au descins în proza românească Pavel Dan şi Ion Vlasiu, iar în fierbintea noastră actualitate, proza lui Titus Popovici, a lui Vasile Rebreanu şi a altor tineri, se resimte de umbra protectoare a patriarhului...*”⁹. Se poate observa, de-a lungul studiului nostru, că Ion Agârbiceanu, scriitor reprezentativ al întregii literaturi româneşti¹⁰, a realizat o creaţie pusă sub semnul valorilor morale şi al iubirii de Dumnezeu.

CONCLUZII

Ion Agârbiceanu a dăruit scrisului şase decenii din viaţa sa (1900-1963), abordând o tematică dedicată vieţii oamenilor simpli şi legată, aproape în totalitate, de peisaje, fapte

⁸ Ion Agârbiceanu, *Mărturisiri*, în Revista Fundaţiilor Regale, anul VIII, nr. 12, decembrie 1941, p. 534.

⁹ Mircea Zăciu, *Agârbiceanu în conştiinţa contemporanilor*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, p. 53.

¹⁰ Mircea Zăciu, *Ion Agârbiceanu*, p. 238.

și întâmplări din Transilvania. Opera prozatorului ardelean are aspecte multiple, fiind una dintre cele mai prodigioase din literatura noastră, sub raportul bibliografic. Pe parcursul studiului de față, am putut observa că mesajul creației agârbiciene este unul umanist, de esență creștină, întrucât îndeamnă la o viață mai bună, construită pe valori creștine, precum munca, umilința, dreptatea, ascultarea, bunătatea, compasiunea.

Scrierile de esență creștină ale părintelui Agârbiceanu au fost realizate cu scopul de a ne îndrepta, de a ne arăta calea spre mântuire. Astfel, prozatorul a rămas preot și în scrierile sale literare: *Din viața preotească* (1916), *Luncușoara în Paresemi* (1920), *Ceasuri de seară* (1921), *Amintirile* (1940), *De vorbă cu Ilarie* (1941), *Povestirile lui Mărunțelu* (1956), *Din munți și din câmpii* (1957), *File din cartea naturii* (1959) și *Fața de lumină a creștinismului*.

„Ion Agârbiceanu își face intrarea în literatură sub influența directă a lui Ioan Slavici”¹¹. Generația care s-a afirmat la începutul secolului al XX-lea, apărută după Slavici, Coșbuc sau Goga, respectiv Ion Agârbiceanu, Aron Cotruș, Teodor Mureșanu, se încadrează în tradiția luptătoare a satului transilvănean și în cea a țărănimii, ca purtătoare a unor valori morale indestructibile, trăsături caracteristice sămănătorismului și poporanismului.

Mircea Popa observă că literatura lui Agârbiceanu se dezvoltă în strânsă legătură cu școala literară promovată de aceste două direcții, care era, înainte de toate, „o literatură a sufletelor umile”, tratând aceeași tematică și având aceleași preocupări pentru viața rurală precum cele întreprinse în literatura de dincolo de munți, prin Mihail Sadoveanu, Emil Gârleanu, I. Al. Brătescu-Voinești sau I. A. Bassarabescu. Prin această literatură, scriitorii urmăreau să aducă un sprijin oamenilor din popor.

Satul natal, Cenade, este evocat în atâtea schițe și povestiri pline de farmec, în care remarcăm dragostea scriitorului pentru ținuturile în care a copilărit. Sensibilitatea artistică a părinților s-a transmis și viitorului povestitor; astfel, este înfățișat satul, cu datinile și obiceiurile tradiționale, cu momentele de bucurie și de tristețe, câmpul cu ogoarele și cu farmecul muncii de la țară, pădurea și țarinile satului, izvoarele, holdele aurii, iarba fragedă, toate acestea contribuind esențial la dezvoltarea sa. Dar, dintre toate elementele naturii înconjurătoare, pădurea cu tainele și frumusețea ei pare că l-a impresionat cel mai mult. Natura l-a predispus la visare și meditație, ceea ce justifică multiplele evocări al căror obiect este.

¹¹ Mircea Popa, *Ion Agârbiceanu – povestitorul*, în volumul Ion Agârbiceanu, *Povestiri regăsite*, Ediție îngrijită și prefațată de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011, p. 5.

Agârbiceanu a surprins, în scrierile sale, tot ce e aspru și sumbru în mediul ardelenesc. Impresionanta sa operă cuprinde și o serie de povestiri din lumea orașelor, care înfățișează burghezia dinaintea primului război mondial sau existența zbuciumată a micilor funcționari. Prin adâncimea sondajelor în cutele cele mai adânci ale sufletului uman, prin realismul și lirismul vibrant, proza lui Agârbiceanu dobândește un profil propriu, care se înscrie definitiv în circuitul valorilor naționale.

Văzut de Mircea Zăciu ca unul dintre scriitorii cei mai apreciați și mai prolifici din literatura română, Agârbiceanu prezintă, totuși, anumite trăsături distincte față de alți oameni de litere români de calibru similar, subliniate de același critic: „*Plasat între două din monumentele prozei românești – Ioan Slavici și Liviu Rebreanu – Ion Agârbiceanu se detașează totuși net de profilul acestora: mai îndrăzneț prin proiectele-i epice decât Slavici, dar mai puțin adânc în sondajele psihologice și sociale decât Rebreanu, el e mai liric decât amândoi, mai receptiv la zona de fantastic și de mister a lumii țărănești, păstrând totuși o atitudine candidă, optimistă și tonică în fața existenței*”¹². La rândul său, Garabet Ibrăileanu¹³ precizează că prozatorii de adevărată valoare din Ardeal sunt Slavici, Agârbiceanu și Rebreanu. Ca o completare, Zăciu apreciază că „*Autorul «Arhanghelilor» îi depășește curând prin energie creatoare, spontaneitate, o producție prolifică, adâncime a sondajelor și vibrație umanistă*”¹⁴.

Ion Agârbiceanu scrutează viețile personajelor cu o simplitate tipic țărănească, aruncând asupra acestora și o privire morală, deoarece în scrierile lui latura etică reprezintă o componentă esențială. Destinul personajelor este urmărit cu minuțiozitate, ceea ce îi permite scriitorului să își manifeste, de-a lungul istorisirii, sentimente de milă sau de simpatie față de ele. O lectură globală asupra operei lui Agârbiceanu creează impresia, tocmai datorită tipologiilor și valorilor ilustrate, unei opere unice și indestructibile.

Pentru a surprinde caracteristicile prozei lui Agârbiceanu, Ion Vlad subliniază îndeosebi aspectul umanist al acesteia, aplecarea către sufletul ființei umane și către moralitate ca principiu de viață. Vlad punctează, de asemenea, afecțiunea lui Agârbiceanu pentru oamenii simpli și încercați de soartă și admirația pentru tăria lor de caracter și pentru îndârjirea cu care luptă să răzbească în viață, dovedind nobile calități de cinste și eroism: „*Umanitatea creației, vocația povestitorului și statornicia apropiere de ființa*

¹² Mircea Zăciu, *Ion Agârbiceanu*, în volumul *Ca o imensă scenă, Transilvania...*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996, p. 227.

¹³ G. Ibrăileanu, *Caracterul specific național în literatura română, apud Pagini alese*. II, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1957, p. 70.

¹⁴ Mircea Zăciu, *Ion Agârbiceanu*, București, Editura Minerva, Seria Universitas, 1972, p. 15.

supusă unor grave și dramatice încercări, mesajul unei opere pentru care valorile morale sunt fundamentale, fiindcă ele emană din experiența oamenilor, sunt de natură să readucă în lectura noastră proza unui scriitor autentic. El continuă o tradiție inaugurată în literatura Transilvaniei de Ioan Slavici și îmbogățită de Liviu Rebreanu, Pavel Dan și Ion Vlasiu. Printre aceștia Ion Agârbiceanu are măreția și frumusețea mesajului umanist, are, nealterată, pasiunea povestitorului și, în consecință, a făuritorului de vieți”¹⁵. Ion Agârbiceanu a reușit să redea, prin creație, dragostea și căldura pentru cei nevoiași și urmăriți de nenorocirile existenței, crezând cu putere în rosturile literaturii ca posibilitate de afirmare a valorilor superioare ale spiritului. Prozatorul descrie munca și natura, aflate în strânsă legătură cu aspirațiile sufletului omenesc, scrierile de acest gen având un pronunțat caracter educativ.

¹⁵ Ion Vlad, *Lectura romanului*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983, p. 35.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. Bibliografia operei literare a lui Ion Agârbiceanu

A. În volum:

1. AGÂRBICEANU, Ion, *Opere*, vol. I-VI, București, Editura pentru Literatură, 1962-1971.
2. AGÂRBICEANU, Ioan, *Adevărata bogăție sau Împăratul printre săteni. Povestire*, Cluj, Institutul de arte grafice Alexandru Anca, Gherla, 1912.
3. AGÂRBICEANU, I., *O lacrimă fierbinte. Cuvinte către oastea țării*, București, Editura Librăriei Pavel Suru, 1918.
4. AGÂRBICEANU, I., *Luncușoara în Paresemi. Nuvele*, București, Editura Librăriei și Tipografiei H. Steinberg, 1920.
5. AGÂRBICEANU, Ion, *Legea trupului (Povestea unei vieți). Roman*, București, Editura Librăriei „Universala”, Alcalay & Co., 1926.
6. AGÂRBICEANU, Ion, *Legea minții (Povestea altei vieți). Roman*, Ediția a II-a, Editura Librăriei „Universala”, Alcalay & Co., 1927.
7. AGÂRBICEANU, I.; Mărcuș, Gr. C.; Opreanu, S., *Pentru ziua de astăzi. Conferențe populare, ale Secțiilor „Astrei”*, Sibiu, Editura Asociațiunii „Astra”, Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra”, anul al 20-lea, nr. 177, 1930.
8. AGÂRBICEANU, I., *Dolor. Zbuciumul lui Ilarie Bogdan*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1930.
9. AGÂRBICEANU, I., *Licean, ... odinioară*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1939.
10. AGÂRBICEANU, I., *Din copilărie. Chipuri și povestiri*, București, Editura Tineretului, 1956.
11. AGÂRBICEANU, Ion, *Pagini alese*. Prefața Mircea Zăciu, București, Editura Tineretului, Biblioteca Școlarului, 1956.
12. AGÂRBICEANU, Ion, *Povestind copiilor*, București, Editura Tineretului, 1961.
13. AGÂRBICEANU, Ion, *Faraonii*. Prefață de Georgeta Horodincă, București, Editura pentru Literatură, 1961.
14. AGÂRBICEANU, Ion, *File din cartea naturii*, București, Editura Tineretului, 1964.

15. AGÂRBICEANU, Ion, *Două iubiri. Povestiri*. Antologie de G. Pienescu. Prefață de Cornel Regman, București, Editura pentru literatură, 1968.
16. AGÂRBICEANU, Ion, *Meditație în septembrie*. Publicistică literară. Ediție îngrijită de Aurel Sasu. Cuvânt înainte de Mircea Zăciu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1971.
17. AGÂRBICEANU, Ion, *Licean... odinioară*, Ediție, prefață și glosar de Aurel Sasu, Cluj, Editura Dacia, 1972.
18. AGÂRBICEANU, Ion, *Opere 8. Romane. Legea trupului (Povestea unei vieți)*, București, Editura Minerva, 1973.
19. AGÂRBICEANU, Ion, *Opere 9. Romane ***. Legea minții (Povestea altei vieți)*. Prefață de Dumitru Micu, București, Editura Minerva, 1976.
20. AGÂRBICEANU, Ion, *Din pragul mării treceri*. Ediție îngrijită de G. Pienescu. Prefață de Ion Simuț, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978.
21. AGÂRBICEANU, Ion, *Povestiri*. Antologie, postfață și bibliografie de Aurel Sasu, București, Editura Minerva, 1979.
22. AGÂRBICEANU, Ion, *Fefelega și alte povestiri*. Ediție îngrijită și postfață de Mircea Zăciu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981.
23. AGÂRBICEANU, Ion, *Nuvele. Povestiri*, 1, București, Editura Minerva, 1982.
24. AGÂRBICEANU, Ion, *Nuvele. Povestiri*, 2, București, Editura Minerva, 1982.
25. AGÂRBICEANU, Ion, *Strigoii*. Ediție îngrijită de G. Pienescu. Repere istorico-literare realizate în redacție de Mihai Dascăl, București, Editura Minerva, 1985.
26. AGÂRBICEANU, Ion, *Arhanghelii*. Ediție îngrijită de G. Pienescu, București, Editura Cartea Românească, Mari Scriitori Români, 1986.
27. AGÂRBICEANU, Ion, *Nuvele*. Ediție îngrijită și postfață de G. Pienescu, București, Editura Cartea Românească, Mari Scriitori Români, 1986.
28. AGÂRBICEANU, Ion, *Cartea legendelor*. Cu un cuvânt înainte de Lucian Blaga. Ediție îngrijită și postfață de Mircea Popa. Ilustrații de Eugen Gocan, Cluj-Napoca, Editura Remus, 1996.
29. AGÂRBICEANU, Ion, *Amintirile*. Studiu introductiv, tabel cronologic și referințe critice de Sanda Cordoș, Cluj-Napoca, Editura Cartimpex, 1998.
30. AGÂRBICEANU, Ion, *Arhanghelii*. Colecție inițiată și coordonată de Anatol Vidrașcu și Dan Vidrașcu, București – Chișinău, Editura Litera Internațional, 2003.

31. AGÂRBICEANU, Ion, *Căile fericirii*. Coordonator prof. Cornelia Lucia Frișan. Prefață și bibliografie selectivă prof. Ion Buzași, Blaj, Editura Buna Vestire, Biblioteca Agru, 2004.
32. AGÂRBICEANU, Ion, *Licean... odinioară*. Ediție îngrijită, prefață, tabel cronologic și bibliografie de Ion Buzași, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2004.
33. AGÂRBICEANU, Ion, *Schițe din viața preoțească*, Ediție de Anton Rus, Iulian Bobe, Prefață de Ion Buzași, Blaj, Editura Buna Vestire, 2005.
34. AGÂRBICEANU, Ion, *Fața de lumină a creștinismului. Meditații*. Ediția a II-a. Coordonator de carte și postfață: prof. Cornelia Lucia Frișan. Prefață: prof. Ion Buzași, Blaj, Editura Buna Vestire, Biblioteca Agru, 2005.
35. AGÂRBICEANU, Ion, *Fața de lumină a creștinismului – meditații*. Prefață și ediție îngrijită de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2006.
36. AGÂRBICEANU, Ion, *Frumoasa cea din piatră. Povestiri inedite*. Ediție îngrijită și cuvânt înainte de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2007.
37. AGÂRBICEANU, Ion, *Cuiburi cu soare*. Ediție realizată de Cornelia Lucia Frișan, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2007.
38. AGÂRBICEANU, Ion, *Scrieri creștine – Despre minuni. Din pildele Domnului. Luncușoara în Paresemi. Pustnicul și ucenicul său*. Prefață: prof. Ion Buzași. Text îngrijit, note, postfață și glosar: prof. Cornelia Lucia Frișan, Blaj, Editura Buna Vestire, Biblioteca Agru, 2008.
39. AGÂRBICEANU, Ion, *Din viața lui Iisus. Povestiri biblice*. Cu un cuvânt înainte de Lucian Blaga. Ediție îngrijită și postfață de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2009.
40. AGÂRBICEANU, Ion, *Povestiri regăsite*. Ediție îngrijită și prefață de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011.

B. În periodice:

1. AGÂRBICEANU, Ion, *Versificări de a lui T. Cipariu*, în „Unirea”, anul XV, nr. 25, 24 iunie 1905, pp. 209-211.
2. AGÂRBICEANU, Ion, *Secțiunile literare-științifice ale Astrei*, în „Transilvania”, anul 61, nr. 1-6, Sibiu, ianuarie – iunie 1930, pp. 67-69.

3. AGÂRBICEANU, Ion, *Către un nou ideal*, în „Transilvania”, anul 62, nr. 9-12, Sibiu, 1931, pp. 128-140.
4. AGÂRBICEANU, Ion, *Încredere în ai noștri*, în „Unirea poporului”, anul XV, nr. 8, Blaj, 26 februarie 1933, p. 1.
5. AGÂRBICEANU, I., *Artă și morală*, în „Cultura creștină”, anul XVI, nr. 1, Blaj ianuarie 1936, pp. 14-21.
6. AGÂRBICEANU, I., *Optimismul creștin*, în „Cultura creștină”, anul XVI, nr. 6, Blaj iunie 1936, pp. 328-339.
7. AGÂRBICEANU, Ion, *Moralitatea în artă. Conferința părintelui Ion Agârbiceanu*, în „Națiunea română”, anul XI, nr. 44, joi 25 februarie 1937, p. 2.
8. AGÂRBICEANU, Ion, [Sevastian Voicu.], *Optimismul literaturii ardeleni*, în „Transilvania”, anul LXIX, nr. 1, ianuarie-februarie 1938, pp. 45-49.
9. AGÂRBICEANU, Ion, *Iubirea – inima creștinismului*, în „AGRU. Organul Asociației Generale a Românilor Uniți”, Cluj, anul IX, nr. 7-8, iul.-aug. 1938, pp. 193-196.
10. AGÂRBICEANU, Ion, [I. Ag.], *Directivele creștine în frunte!*, în „AGRU. Organul Asociației Generale a Românilor Uniți”, Cluj, Tipografia „Diecezană”, anul X, nr. 1, ianuarie 1939, pp. 8-9.
11. AGÂRBICEANU, I., *Mărturisiri*, în „Revista Fundațiilor Regale”, anul VIII, nr. 12, 1 decembrie 1941, pp. 524-560.
12. AGÂRBICEANU, Ion, *Preotul ardelean de odinioară*, în „Transilvania”, anul 73, nr. 9, septembrie 1942, pp. 653-660.
13. AGÂRBICEANU, Ion, *Familia preoțească după Unire*, în „Unirea”, nr. 28, 10 iulie 1943, pp. 1-3.
14. AGÂRBICEANU, Ion, *Octavian Goga* [necrolog], în „AGRU. Organul Asociației Generale a Românilor Uniți”, Cluj, anul IX, nr. 6, iunie 1938, p. 162.

II. Bibliografie critică

A. În volum:

1. ARDELEANU, Virgil, *Însemnări despre proză*, București, Editura pentru Literatură, 1966.

2. BALOTĂ, Nicolae, *Prozatori români ai secolului XX*, Deva, Editura Viitorul Românesc, 1997.
3. Protopop BICHIGEAN, Gavril, „*Chipul literar*” al preotului în opera părintelui Ion Agârbiceanu, Bistrița, Tipografia G. Matheiu, 1938.
4. BRAD, Ion, *Ion Agârbiceanu, „Sfânt părinte al literaturii române”*. O evocare de Ion Brad, București, Editura Academiei Române, 2007.
5. BRATEȘ, Radu, *Aspecte din viața Blajului*. Ediție îngrijită de Voichița Ionescu și Liana Biriș, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2008.
6. BREAZU, Ion, *Studii de literatură română și comparată*. Vol. I. Ediție îngrijită, bibliografie și indice de nume de Mircea Curticeanu, Cluj, Editura Dacia, 1970.
7. BREAZU, Ion, *Studii de literatură română și comparată*. Vol. II. Ediție îngrijită, postfață, bibliografie și indice de nume de Mircea Curticeanu, Cluj, Editura Dacia, 1973.
8. BREAZU, Ion, *Literatura Transilvaniei. Studii. Articole. Conferințe*, București, Editura Casa Școalelor, 1944.
9. BUZAȘI, Ion, *Scriitorii români și Blajul. Mențiuni de istorie literară*, București, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1997.
10. BUZAȘI, Ion, „*Tâlcurile*” părintelui Ion Agârbiceanu, prefață la vol. Ion Agârbiceanu, *Căile fericirii*. Coordonator prof. Cornelia Lucia Frișan. Prefață și bibliografie selectivă prof. Ion Buzași, Blaj, Editura Buna Vestire, Biblioteca Agru, 2004, pp. 3-9.
11. BUZAȘI, Ion, *Sensuri creștine în opera lui Ion Agârbiceanu*, prefață la vol. Ion Agârbiceanu, *Fața de lumină a creștinismului*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2005, pp. 3-9.
12. BUZAȘI, Ion; Gavrilă, Radu; *Ion Agârbiceanu și Astra*. Antologie și prefață de Ion Buzași și Radu Gavrilă, Dej, Editura Astra, 2008.
13. BUZAȘI, Ion, *Blajul, Biserică – Școală – Națiune*, Târgu Lăpuș, Editura Galaxia Gutenberg, 2010.
14. CÂNDROVEANU, Hristu, *Literatura română pentru copii*. Scriitori contemporani, București, Editura Albatros, 1988.
15. CHENDI, Ilarie, *Schițe de critică literară*, București, Cultura Națională, 1924.
16. CIOCULESCU, Șerban, *Varietăți critice*, București, Editura pentru literatură, 1966.
17. CIOPRAGA, Const., *Literatura română între 1900-1918*, Iași, Editura Junimea, 1970.

18. CONSTANTINESCU, Pompiliu, *Scrieri I*. Ediție îngrijită de Constanța Constantinescu, cu o prefață de Victor Felea, București, Editura pentru Literatură, 1967.
19. CUBLEȘAN, Constantin, *Clasici și moderni*, București, Editura Gramar, 2003.
20. ILIESCU, Ion, *Din corespondența lui Ion Agârbiceanu*. Extras din Analele Universității din Timișoara, Seria Științe Filologice, Vol. V, 1967.
21. LOVINESCU, E., *Figuri ardeleni*. Octavian Goga, L. Rebreanu, T. Maiorescu, Șt. O. Iosif, I. Agârbiceanu, Ilarie Chendi, Arad, Editura Librăriei Diecezane, 1925.
22. MĂRGINEANU, Ion; Buzași, Ion; Macaveiu, Voicu, Ioan, *Ion Agârbiceanu sau armonia dintre om și scriitor – 125 –*, Alba Iulia, Editura Altip, 2008.
23. MICU, Dumitru, *Început de secol 1900 – 1916. Curente și scriitori*, București, Editura Minerva, 1970.
24. NEOIȚESCU, I., *Scriitori moderni*. Cuvânt înainte de Emil Hurezeanu. Antologie, postfață și notă biobibliografică de Mihai Ungheanu, București, Editura Eminescu, 1996.
25. PERPESSICIUS, *Opere 4. Mențiuni critice*, București, Editura Minerva, 1971.
26. PERPESSICIUS, *Opere 5. Mențiuni critice*, București, Editura Minerva, 1972.
27. POPA, Mircea, *Introducere în opera lui Ion Agârbiceanu*, București, Editura Minerva, 1982.
28. POPA, Mircea, *Homo militans*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2000.
29. POPA, Mircea, *Inserții. Contribuții și precizări documentare*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2003.
30. POPA, Mircea, *Meditațiile creștine ale lui Ion Agârbiceanu*, prefață la volumul *Fața de lumină a creștinismului – meditații*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2006, pp. 5-10.
31. POPA, Mircea, *Uleiul din candelă. Astra și spiritul Blajului*, Blaj, Editura Astra, 2009.
32. POPESCU, Ion, Apostol, *Studii de folclor și artă populară*, București, Editura Minerva, 1970.
33. REGMAN, Cornel, *Agârbiceanu și demonii*. Studiu de tipologie literară. Ediția a II-a revăzută și adăugită, Pitești, Editura Paralela 45, Colecția „Cercul literar de la Sibiu”, 2001.

34. SASU, Aurel; Vartic, Mariana, *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică*. Antologie, sinteze bibliografice și indice de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. I, II, III, București, Editura Mineva, 1985 – 1986.
35. VATAMANIUC, Dimitrie, *Ion Agârbiceanu*, București, Editura Albatros, 1970.
36. VATAMANIUC, D., *Ion Agârbiceanu. Biobibliografie*, București, Editura Enciclopedică Română, 1974.
37. VLAD, Ion, *Povestirea. Destinul unei structuri epice (Dimensiunile eposului)*, București, Editura Minerva, 1972.
38. VIANU, Tudor, *Studii de literatură universală și comparată*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963.
39. ZACIU, Mircea, *Ion Agârbiceanu*, București, Editura pentru Literatură, 1964.
40. ZACIU, Mircea, *Masca geniului*, București, Editura pentru Literatură, 1967.
41. ZACIU, Mircea, *Ion Agârbiceanu*, București, Editura Minerva, Seria Universitas, 1972.
42. ZACIU, Mircea, *Ceasuri de seară cu Ion Agârbiceanu*. Mărturii – Comentarii – Arhivă, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982.
43. ZACIU, Mircea, *Ion Agârbiceanu. 100 de ani de la naștere. 1882-1982*, București, Editura Cartea Românească, 1982.
44. ZACIU, Mircea, *Ion Agârbiceanu*, în volumul *Ca o imensă scenă, Transilvania...*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996, pp. 210-241.

B. În periodice

1. ARDELEANU, Virgil, *Nuvela și povestirea amplă*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 82-95.
2. AȘTILEANU, T., *Licean... odinioară*, în „Unirea”, nr. 48, 27 noiembrie 1943, pp. 2-3.
3. BENIUC, Mihai, *Ion Agârbiceanu la 80 de ani*, în „Gazeta literară”, anul IX, nr. 38 (445), joi 20 septembrie 1962, pp. 1,7.
4. BRAD, Ion, *Ion Agârbiceanu. Introducere la studiul vieții și operei (I)*, în „Gazeta literară”, anul IX, nr. 36 (443), joi 6 septembrie 1962, pp. 1-6.
5. Dr. BRÂNZEU, Nicolae, *Amintiri din Seminar. Cu prilejul jubileului de 60 de ani al păr. I. Agârbiceanu*, în „Unirea”, nr. 2, 9 ianuarie 1943, pp. 1-3.

6. BREAZU, Ion, *Ion Agârbiceanu*, în „Gând românesc”, nr. 1, anul I, mai, 1933, p. 75.
7. BREAZU, Ion, *Ion Agârbiceanu are 75 de ani*, în „Steaua”, anul VIII (91), nr. 9, Cluj, septembrie 1956, pp. 28-34.
8. BREAZU, Ion, *Ion Agârbiceanu*, în „Gazeta ilustrată”, anul III, nr. 3-4, martie-aprilie 1934, p. 50.
9. BUZAȘI, Ion, *Școlile Blajului în literatură*, în „Tribuna”, anul XVI, nr. 28 (812), 13 iulie 1972, p. 4.
10. BUZAȘI, Ion, *În satul copilăriei lui Ion Agârbiceanu*, în „Unirea”, anul XV, nr. 3513, Alba Iulia, 16 septembrie 1982, p. 3.
11. BUZAȘI, Ion, *Ion Agârbiceanu inedit. Biblioteca Blajului*, în „Astra blăjeană”, anul X, nr. 3 (36), septembrie 2005, pp. 1, 7.
12. BUZAȘI, Ion, *Ion Agârbiceanu – 125. Două cărți omagiale*, în „Steaua”, Anul LVIII, Nr. 10-11 / 2007, pp. 66-68.
13. BUZAȘI, Ion, *Agârbiceanu și Marea Unire*, în „Steaua”, Anul LIX, Nr. 1 / 2008, pp. 17-18.
14. BUZAȘI, Ion, *Ion Agârbiceanu – despre fața de lumină a creștinismului*, în „Steaua”, Anul LVII, Nr. 6 / 2007, pp. 52-55.
15. CIOBANU, Nicolae, *Ion Agârbiceanu. Miticul și realul (I)*, în „Luceafărul”, anul XXVI, nr. 12 (1090), sâmbătă 26 martie 1983, p. 6.
16. CIOCULESCU, Șerban, *Poetul miresmelor*, în „Gazeta literară”, anul IX, nr. 38 (445), joi 20 septembrie 1962, p. 6.
17. CIOPRAGA, Constantin, *Idei pentru un portret*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 6.
18. CIURA, Al., *Un roman nou. I. Agârbiceanu: «Legea minții (Povestea altei vieți)».* *Roman*, în „Societatea de mâine”, anul V, nr. 16-17, Cluj, 1 și 15 septembrie, 1928, pp. 308-309.
19. CUBLEȘAN, Constantin, *Ion Agârbiceanu. Restabiliri*, în „Manuscriptum”, anul III, nr. 1, 1972, pp. 170 – 171.
20. CUBLEȘAN, Constantin, *Ion Agârbiceanu: Povestiri și nuvele (I)*, în „Tribuna”, anul XVI, nr. 7 (791), 17 februarie 1972, p. 14.
21. D. P., *Părintele Ion Agârbiceanu*, în „Viața ilustrată”, anul X, nr. 3, martie 1943, pp. 30-31.

22. DAICOVICIU, C. Acad.; Felea, Victor; Gurghianu, Aurel; Istrati, Ion; Rău, Aurel; Speranția, Eugen, *Citindu-l pe Agârbiceanu*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 12-22.
23. DAN, Sergiu Pavel, *Fiorul legendei în proza lui Agârbiceanu*, în „Steaua”, anul XXIII, serie nouă, nr. 5, Cluj, 1-15 martie 1972, pp. 22-23.
24. DRIMBA, Ovidiu, *Note*, în „Revista Fundațiilor regale”, anul IX, nr. 10, octombrie 1942, p. 482
25. FANACHE, V., *Părerile despre artă*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 114-117.
26. FULICEA, Virgil, *Lumea lui Agârbiceanu*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 7.
27. GOIA, Vistian, *Ion Agârbiceanu. Posibila întoarcere*, în „Steaua”, nr. 9, septembrie 1982, pp. 7-8, reprodus în volumul Vistian Goia, *Labirintul identității. Amintiri, jurnale, memorii*, Cluj-Napoca, Editura Ecou Transilvan, 2012, pp. 77-84.
28. GROZA, Petru, *Ion Agârbiceanu*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 1.
29. HAȚIEGANU, Iuliu, *Chemarea scriitorului*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 7.
30. IORGA, N., *Povestește preotul Ioan Agârbiceanu...*, în „Cuget clar” (Noul sămănător), anul I, nr. 1, București, 15 iulie 1936, pp. 65-66.
31. JACQUIER, Henri, *Prețuire*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 7.
32. LUNGU, Ion, *Agârbiceanu – romancierul*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 96-98.
33. MICU, Dumitru, *Realismul critic al prozei lui Ion Agârbiceanu*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 55-66.
34. NEGOIȚESCU, I., *Valori stilistice în nuvelele lui Agârbiceanu*, în „Viața românească”, anul X, nr. 4, aprilie 1957, pp. 180-198.
35. POPA, Mircea, *I. Agârbiceanu – meditații creștine*, în „Astra blăjeană”, anul VII, nr. 4, 2002, p. 14.
36. POPA, Mircea, *Meditații creștine*, în „Mișcarea literară”, anul II, nr. 4 (8), Bistrița 2003, pp. 90-91.

37. POPA, Mircea, *Din ineditele lui Ion Agârbiceanu: O scrisoare inedită a lui A.P. Bănuț către Ion Agârbiceanu*, în „Astra blăjeană”, anul XI, nr. 3 (44), septembrie 2007, pp. 11-12.
38. POPA, Mircea, *Literatura pentru copii și tineret*, în „Astra blăjeană”, anul XI, nr. 3 (44), septembrie 2007, pp. 12-13.
39. POPA, Mircea, *Ion Agârbiceanu. 125 de ani de la naștere*, în „Făclia”, anul XVIII, nr. 5156, 9 octombrie, 2007, p. 5.
40. POPESCU, Dumitru Radu, *În lumea Arhanghelilor*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 23-29.
41. REBREANU, Vasile, *Ion Agârbiceanu – inedit. De vorbă cu maestrul Ion Agârbiceanu*. Din Fonoteca de Aur a Studioului de radioteleviziune Cluj, la Palatul Culturii, 1957, în „Tribuna”, anul XVII, nr. 18 (854), 3 mai 1973, pp. 6-7.
42. SEICEANU, T., *Părintele Ion Agârbiceanu – La 60 de ani*, în „Calendarul de la Blaj”, anul XX, 1943, Editat de redacția „Unirii poporului”, Tipografia Seminarului, Blaj, pp. 69-72.
43. SPERANȚIA, Eugeniu, *Agârbiceanu, poetul*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 8.
44. Dr. SUCIU, Coriolan, *Ion Agârbiceanu – elevul Blajului. Cuvânt omagial la sărbătorirea lui*, în „Unirea”, anul LII, nr. 45-46, 28 noiembrie 1942, pp. 1-3.
45. TOCACIU, Diana, *Ion Agârbiceanu și Astra*, în „Astra blăjeană”, anul XII, nr. 1 (50), martie 2009, pp. 57-58.
46. TOCACIU, Diana, *Elogiul școlilor Blajului*, în „Astra blăjeană”, anul XV, nr. 4 (61), noiembrie 2011, p. 63.
47. TOMUȘ, Mircea, *Cartea Transilvaniei*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 99-103.
48. VATAMANIUC, D., *Publicistica lui Ion Agârbiceanu în slujba desăvârșirii unității statului național român*, în „Viața românească”, anul LXXVIII, nr. 11, noiembrie 1983, pp. 19-21.
49. ZACIU, Mircea, *Cinstirea scriitorului*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 8.
50. ZACIU, Mircea, *Ion Agârbiceanu*, în „Manuscriptum”, anul III, nr. 3 (8), 1972, pp. 104-115.

C. În lucrări de sinteză (dicționare, istorii literare, antologii etc.)

1. *Blajul, vatră de istorie și cultură*. Ediție îngrijită și note de Teodor Seiceanu și Ion Buzași. Prefață de Ion Brad, București, Editura Albatros, 1986.
2. BUZAȘI, Ion; Mărgineanu, Ion, *Blaj, lumina din desagă*, Antologie lirică dedicată Blajului, această „Romă Mică” pe care Eminescu a saluta-o din inimă, la 250 de ani a Școlilor Blăjene, Alba Iulia, Editura Altip, 2004, pp. 27-28.
3. CĂLINESCU, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1982.
4. CRISTEA, Valeriu, *Dicționarul personajelor lui Dostoievski*. Ediția a II-a, Iași Editura Polirom, 2007.
5. Despărțământul XI. Blaj al „Asociațiunii”, *Serbările dela Blaj. 1911. O pagină din istoria noastră culturală*, Blaj, Tipografia Seminarului teologic greco-catolic, 1911.
6. *Dicționarul general al literaturii române A/B*, Coordonator general Eugen Simion, București, Editura Univers Enciclopedic, 2004.
7. IORGA, N., *Istoria literaturii românești contemporane. II. În căutarea fondului*. Ediție îngrijită, note și indici de Rodica Rotaru. Prefață de Ion Rotaru, București, Editura Minerva, 1985.
8. IORGA, N., *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică (după note stenografice ale unui curs)*. Postfață, note și bibliografie de Mihai Ungheanu, București, Editura Minerva, 1988.
9. LOVINESCU, E., *Istoria literaturii române contemporane*, vol. III, București, Editura Minerva, 1981.
10. MANOLESCU, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.
11. MARINO, Adrian, *Dicționar de idei literare*, București, Editura Eminescu, 1973.
12. MICU, Dumitru, *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*, București, Editura Saeculum I. O., 2000.
13. NEGOIȚESCU, I., *Istoria literaturii române*. Volumul I (1800 – 1945), București, Editura Minerva, 1991.
14. *Omagiu Școlilor din Blaj. 1754-1954*. Reeditare și prefețe de Ion Buzași, Ioan Mitrofan, Centrul Cultural „Jacques Maritain”, Paris, 1955, Blaj, 2004.

15. PETRAȘ, Irina, *Teoria literaturii. Curente literare • Figuri de stil • Genuri și specii literare • Metrică și prozodie • Structura operei literare*. Dicționar – antologie, Cluj-Napoca, Editura „Biblioteca Apostrof”, 2002.
16. PIRU, Al., *Istoria literaturii române de la început până azi*, București, Editura Univers, 1981.
17. *Le Petit Robert 1. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française* (par Paul Robert), Paris, 1990.
18. ȘINDRILARU, Florin, *Dicționar de personaje literare din proza și dramaturgia românească*, volumul I, cu o prefață de prof. univ. dr. Paul Cornea. Ediția a IV-a revizuită și adăugită, Pitești, Editura Paralela 45, 2002.
19. ZACIU, Mircea; Papahagi, Marian; Sasu, Aurel (coordonatori); *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, București, Editura Albatros, 2000.
20. *** *Valori umaniste în gândirea românească. Secolele XV-XIX*, volumul I. Antologie și prezentări de Georgeta Tănase. Prefață de Al. Tănase, București, Editura Minerva, Biblioteca pentru toți, 1988.
21. *** *Valori umaniste în gândirea românească. Secolele XV-XIX*, volumul II. Antologie și prezentări de Georgeta Tănase, București, Editura Minerva, Biblioteca pentru toți, 1988.

III. Bibliografie generală

A. În volum:

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Ediție jubiliară a Sfântului Sinod. Tipărită cu binecuvântarea și prefața Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2001.
2. BALOTĂ, Nicolae, *Umanități – Eseuri –*, București, Editura Eminescu, 1973.
3. BALOTĂ, Nicolae, *Universul prozei*, București, Editura Eminescu, 1976.
4. BERDEAEV, Nikolai, *Destinul omului în lumea actuală. (Pentru a înțelege timpul nostru)*. În românește de Victor Durnea. Studiu introductiv de Anton Carpinski, Chișinău, Editura ABC Dava, 1993.
5. BERNEA, Ernest, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, București, Editura Humanitas, 1997.

6. BLAGA, Lucian, *Opere 1. Poezii*. Cuvânt înainte de Șerban Cioculescu. Ediție îngrijită de Dorli Blaga, București, Editura Minerva, 1974.
7. BRAGA, Mircea, *Teorie și metodă*. Eseu despre izvoarele aventurii mitologice moderne, Sibiu, Editura Imago, 2002.
8. BURCKHARDT, Jacob, *La Civilisation de la Renaissance en Italie* [1860], Traduction de H. Schmitt revue et corrigée par Robert Klein, Préface de Robert Kopp, Paris, Éditions Bartillat, 2012.
9. CĂLIN, Liviu, *Portrete și opinii literare*, București, Editura Albatros, 1972.
10. CÂMPAN, Diana, *Gâtul de lebedă. Utopiile răsturnate și confesiunile mascate ale lui A. E. Baconsky*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
11. CHICIUDEAN, Gabriela, *Pavel Dan și globul de cristal al creatorului*, (O abordare pe suportul teoriei imaginarului), București, Editura Academiei Române, 2007.
12. CIOPRAGA, Const., *Portrete și reflecții literare*, București, Editura pentru Literatură, 1967.
13. COMOROVSKI, Cornelia, *Literatura umanismului și renașterii* (ilustrată cu texte), vol. I, Sinteze Lyceum, București, Editura Albatros, 1972.
14. COMOROVSKI, Cornelia, *Literatura umanismului și renașterii* (ilustrată cu texte), vol. II, Sinteze Lyceum, București, Editura Albatros, 1972.
15. COMOROVSKI, Cornelia, *Literatura umanismului și renașterii* (ilustrată cu texte), vol. III, Sinteze Lyceum, București, Editura Albatros, 1972.
16. COȘBUC, George, *Poezii*. Ediția a II-a. Antologie și prefață de Petru Munteanu, București, Editura Ion Creangă, 1982.
17. DAN, Sergiu Pavel, *Proza fantastică românească*, București, Editura Minerva, 1975.
18. DOSTOIEVSKI, *Opere*. Volumul 3. *Umiliți și obidiți*. Roman în patru părți cu epilog. Traducere de Nicolae Gane. Aparatul critic de Ion Ianoși, București, Editura pentru Literatură Universală, 1967.
19. DRAGOMIRESCU, Mihail, *Scrieri critice și estetice*. Ediție îngrijită cu note și comentarii de Z. Ornea și Gh. Stroia. Studiu introductiv și tablou cronologic de Z. Ornea, București, Editura pentru Literatură, 1969.
20. DUMITRESCU-BUȘULENGA, Zoe, *Valori și echivalențe umanistice. Excurs critic și comparatist*, București, Editura Eminescu, 1973.

21. DUMITRESCU – BUȘULENGA, Zoe, *Renașterea. Umanismul și destinul artelor*. Ediție integral revizuită și adăugită, București, Editura Univers, 1975.
22. EMINESCU, Mihai, *Poezii*, Iași, Editura Junimea, 1990.
23. FLAUBERT, Gustave, *Doamna Bovary (Moravuri de provincie)*. Roman. Traducere de Demostene Botez. Prefață de Henri Zalis, București, Editura Minerva, 1970.
24. FRYE, Northrop, *Anatomia criticii*. În românește de Domnica Sterian și Mihai Spăriosu. Prefață de Vera Călin, București, Editura Univers, 1972.
25. GALACTION, Gala, *Opere II. Proză scurtă*. Ediție îngrijită, note și comentarii de Teodor Vârgolici, București, Editura Minerva, Colecția Scriitori români, 1996.
26. GHEMEȘ, Ileana, *Autohtonism și „europeism” în cultura și literatura română interbelică*, note de lector, Sibiu, Editura Imago, 2001.
27. GOIA, Vistian, *Literatura pentru copii și tineret*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
28. HEIDEGGER, Martin, *Originea operei de artă*. Traducere și note: Thomas Kleininger, Gabriel Liiceanu. Studiu introductiv Constantin Noica, București, Editura Univers, 1982.
29. IBRĂILEANU, Garabet, *Scriitori români și străini*, Iași, „Viața românească”, 1926.
30. MARCEA, Pompiliu, *Umanitatea sadoveniană de la A la Z*, București, Editura Eminescu, Piața Scânteii 1, 1977.
31. MARINO, Adrian, *Biografia ideii de literatură*, vol. 2. *Secolul luminilor, Secolul 19*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1992.
32. MARINO, Adrian, *Biografia ideii de literatură*, vol. 3. *Secolul 20 (Partea I)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994.
33. MEHEDINȚI, Simion, *Creștinismul românesc: adaos la Caracterizarea etnografică a poporului român*. Ediție îngrijită de Costică Neagu, Focșani, Editura Terra, 2006.
34. MICHELET, Jules, *Renaissance et Réforme. Histoire de France au XVIe siècle [1855]*. Préface de Claude Mettra. Chronologie de Véronique Bedin, Paris, Éditions Robert Laffont, coll. « Bouquins », 1982.
35. MONTANDON, Alain, *Despre basmul cult sau tărâmul copilăriei*. Traducere și prefață de Muguraș Constantinescu, București, Editura Univers, 2004.

36. OANCEA-RAICA, Claudia, *Cultură și literatură în presa blăjeană interbelică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2010.
37. OPRÎȘAN, I., *Opera lui Mihail Sadoveanu. I. Natură – om – civilizație în opera lui M. Sadoveanu*, București, Editura Saeculum I.O., 2004.
38. PETRESCU, Liviu, *Romanul condiției umane. Studiu critic*, București, Editura Minerva, 1979.
39. PLEȘU, Andrei, *Pitoresc și melancolie. O analiză a sentimentului naturii în cultura europeană*, București, Editura Humanitas, 2009.
40. PODGOREANU, Traian, *Umanismul lui Tudor Vianu*, București, Editura Cartea Românească, 1973.
41. SADOVEANU, Mihail, *Povestiri și nuvele*. Ediție îngrijită, prefață, tabel cronologic și bibliografie de I. Opreșan, București, Editura Albatros, 1988.
42. TOMUȘ, Mircea, *Aripile demonului*, volumul I, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2007.
43. VIANU, Tudor, *Studii de filozofie și estetică*, București, Editura Casa Școalelor, 1939.
44. VIANU, Tudor, *Arta prozatorilor români*, vol. I-II. Ediție îngrijită și introducere de Geo Șerban, București, Editura pentru Literatură, 1966.
45. VLAD, Ion, *Lectura romanului*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983.
46. VÂRGOLICI, Teodor, *Scriitorii români și unitatea națională*, București, Editura Eminescu, 1988.